

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HOÁ NGHỆ THUẬT

TRẦN THỊ THỦY

TÌM HIỂU TÍN NGƯỠNG THỜ CÚNG TỔ TIÊN
TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI Ở HUYỆN MỸ ĐỨC,
THÀNH PHỐ HÀ NỘI

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH QUẢN LÝ VĂN HÓA

HÀ NỘI - 2014

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN

MỞ ĐẦU 4

CHƯƠNG 1: TÍN NGƯỠNG THỜ CÚNG TỔ TIÊN CỦA NGƯỜI DÂN ĐẤT VIỆT 7

1.1. Sự hình thành và chuyển tải yếu tố cái thiêng trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên 7

1.1.1. Khái niệm tín ngưỡng và tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên 7

1.1.2. Sự hình thành và chuyển tải yếu tố cái thiêng trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên..... 10

1.2. Phong tục thờ cúng tổ tiên trong đời sống văn hóa của người dân đất Việt 15

1.2.1. Quan niệm về thờ cúng tổ tiên 15

1.2.2. Nghi lễ trong ngày giỗ 15

1.2.3. Bàn thờ gia tiên..... 21

CHƯƠNG 2: TÍN NGƯỠNG THỜ CÚNG TỔ TIÊN TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI CỦA NGƯỜI DÂN HUYỆN MỸ ĐỨC, THÀNH PHỐ HÀ NỘI..... 26

2.1. Diện mạo đời sống xã hội ở huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội.....26

2.1.1. Địa lý tự nhiên và cơ cấu dân cư 26

2.1.2. Đời sống kinh tế và nghề nghiệp 27

2.1.3. Đời sống văn hóa - xã hội 29

2.2. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên xưa và nay ở huyện Mỹ Đức, thành phố Hà Nội 33

2.2.1. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên xưa ở huyện Mỹ Đức..... 33

2.2.2. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên ở huyện Mỹ Đức ngày nay 43

CHƯƠNG 3: PHÁT HUY NHỮNG GIÁ TRỊ VĂN HÓA TRONG TÍN NGƯỠNG THỜ CÚNG TỔ TIÊN CỦA NGƯỜI DÂN HUYỆN MỸ ĐỨC THÀNH PHỐ HÀ NỘI	50
3.1. Sự biến đổi trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người dân huyện Mỹ Đức	50
3.1.1. Xu hướng tích cực trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên.....	50
3.1.2. Xu hướng tiêu cực trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên.....	54
3.2. Phát huy những giá trị văn hóa trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên ...	57
3.2.1. Những giá trị văn hóa trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên.....	57
3.2.2. Gìn giữ, phát huy những giá trị văn hóa trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên	62
KẾT LUẬN.....	69
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	70
PHỤ LỤC.....	69

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Thờ cúng tổ tiên không đơn giản chỉ là biết ơn các thế hệ tiền bối, mà là tình cảm sâu xa thiêng liêng được hun đúc từ đời này qua đời khác. Con dân đất Việt có thể được sinh ra từ một trăm hạt của quả bầu mẹ, đã cứu loài người khỏi tuyệt diệt sau nạn đại hồng thủy hay từ một trăm trứng của đôi chim thiêng, thì nguồn gốc của nó đều là thánh thần. Huyền thoại ấy đã hình thành ký ức tập thể, với những mẫu gốc mang tính di truyền văn hóa, cũng sâu sắc không kém gì tính di truyền sinh học.

Ý thức bảo tồn nòi giống, lòng kính trọng tổ tiên và niềm tự hào dân tộc là một tình cảm thiêng liêng của người Việt. Sự thiêng liêng ấy tạo nên tình cảm nhớ về cội nguồn của người Việt khi phải tha hương góc bể chân trời, một tình cảm gắn kết “Gà cùng một mẹ chớ hoài đá nhau” dấu khác biệt đến đâu thì người Việt “Con có cha, nhà có nóc” và phải nhớ đến “tháng tám giỗ cha, tháng ba giỗ mẹ”. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên là niềm tin rằng tổ tiên mình là thiêng liêng, dù đã đi vào cõi vĩnh hằng thì vẫn có mối liên hệ huyền bí và mạnh mẽ với con cháu, phù hộ và chỉ bảo họ tránh điều ác, giữ điều lành. Người sống chỉ sung sướng khi được sự bao bọc, che chở của người chết một cách bí ẩn. Niềm tin sâu xa về mối liên hệ thiêng liêng giữa người sống và người chết, giữa hiện tại và quá khứ đã trở thành triết lý sống còn của người Việt. Tín ngưỡng trở thành lối sống, gắn bó với đạo đức con người.

Mỹ Đức là huyện nằm ở tận cùng phía Tây Nam của tỉnh Hà Tây, kể từ ngày 1/8/2008, là huyện của thành phố Hà Nội. Mỹ Đức nổi tiếng với khu danh thắng Hương Sơn với quần thể hang động, núi sông và chùa chiền nổi tiếng như: động Hương Tích, suối Yên, chùa Hương...Trải qua nhiều biến cố thăng trầm của lịch sử dựng nước và giữ nước, Mỹ Đức không chỉ là một

trong những vùng đất linh thiêng mà nơi đây còn lưu giữ và phát huy được những giá trị văn hóa truyền thống trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người Việt từ ngàn xưa.

Cùng với sự phát triển của nền kinh tế thị trường, trong quá trình đô thị hóa, trong xu thế giao lưu hội nhập quốc tế. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong đời sống xã hội của người dân Mỹ Đức biến đổi như thế nào? Làm thế nào để cho người dân hiểu rõ những giá trị văn hóa tốt đẹp trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên. Đồng thời, đây cũng là cơ hội để bản thân em đóng góp một phần nhỏ bé vào việc giữ gìn bản sắc văn hóa của dân tộc Việt Nam trong thời kì hội nhập Quốc Tế. Chính những điều trên Em đã chọn đề tài: “Tìm hiểu tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong đời sống xã hội ở huyện Mỹ Đức, thành phố Hà Nội” làm khóa luận tốt nghiệp cử nhân văn hóa, chuyên ngành Quản lý văn hóa.

2. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu về các nghi thức và tiến trình phong tục tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người dân đất Việt.

- Tìm hiểu các phong tục trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên xưa và nay của người dân huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đề tài tập trung nghiên cứu các vấn đề về quan niệm, về ngày giỗ, về bàn thờ gia tiên trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên xưa và nay của người dân huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội.

4. Phương pháp nghiên cứu

Căn cứ vào đường lối, chính sách pháp luật của Đảng, Nhà nước về xây dựng và phát triển kinh tế văn hóa xã hội, về quyền tự do sinh hoạt văn hóa tôn giáo tín ngưỡng của dân tộc Việt Nam. Dựa trên cơ sở lí luận của các khoa học liên ngành và chuyên ngành kết hợp với các phương pháp:

- Điền dã khảo tả thực địa
- Suu tầm, tổng hợp và phân tích tư liệu

5. Đóng góp của đề tài

- Làm sáng tỏ những vấn đề về quan niệm, về các nghi thức, tiến trình của phong tục thờ cúng tổ tiên trong đời sống xã hội ở nước ta hiện nay.
- Nhận diện sự biến đổi phong tục thờ cúng tổ tiên trong đời sống văn hóa xã hội của người dân huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội.
- Đề xuất những ý kiến nhằm phát huy những giá trị văn hóa – nhân văn của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên – một truyền thống văn hóa của dân tộc Việt Nam.

6. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh mục tài liệu tham khảo và phụ lục. Đề tài được kết cấu 3 chương:

Chương 1. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người dân đất Việt

Chương 2. Tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên trong đời sống xã hội của người dân huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội

Chương 3. Phát huy những giá trị văn hóa trong tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người dân huyện Mỹ Đức, Thành phố Hà Nội

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Toan Ánh (2001), *Phong tục thờ cúng tổ tiên trong gia đình Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc.
2. Phan Kế Bính (2006), *Việt Nam phong tục*, NXB Hà Nội.
3. Bùi Xuân Mỹ, *Tục thờ cúng của người Việt*, NXB Văn hóa thông tin.
4. Phan Ngọc (1998), *Bản sắc văn hóa Việt Nam*, NXB Văn hóa thông tin.
5. Bùi Thiết, *Làng xã ngoại thành Hà Nội*, NXB Hà Nội.
6. Ngô Đức Thịnh, *Tín ngưỡng và văn hóa tín ngưỡng ở Việt Nam*, NXB trẻ.
7. Nguyễn Minh Sang, *Tiếp cận tín ngưỡng văn hóa Việt Nam*, NXB Văn hóa dân tộc.
8. GS.PTS Hoàng Vinh, *Mấy vấn đề lý luận và thực tiễn xây dựng văn hóa ở nước ta hiện nay*, Viện văn hóa và NXB Văn hóa thể thao Hà Nội.
9. Lịch sử phát triển Công giáo ở Việt Nam, Nguyệt san Công giáo và Dân tộc
10. Văn kiện hội nghị lần thứ V ban chấp hành TW khóa VIII.
11. Văn hóa gia đình Việt Nam.
12. Tư liệu tham khảo của một số gia đình và Phòng Văn hóa và Thông tin huyện Mỹ Đức
13. Pháp lệnh tín ngưỡng tôn giáo Việt Nam, www.btgcp.gov.vn